

Günübirlik cerrahide hastaların ameliyat sonrasına ilişkin endişelerinin incelenmesi

Investigation of the postoperative concerns of day surgery patients

Esma Özşaker,¹ Hülya Durak,² Ülker Canbazoğulları³

¹Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Turkey

²Kocaeli Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Kocaeli, Turkey

³Allians Sigorta, Sağlık Tazminat Uzmanı, İzmir, Turkey

Özet

Amaç: Bu araştırma, günübirlik cerrahi hastalarının ameliyat sonrasına ilişkin endişelerinin incelenmesi amacıyla yapılan tanımlayıcı bir çalışmadır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, 25 Şubat-25 Mayıs 2015 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinde Genel Cerrahi, Üroloji, Kulak Burun Boğaz, Ortopedi ve Travmatoloji kliniklerinde yapıldı. Günübirlik cerrahi operasyon geçiren ve araştırmaya katılmayı kabul eden 114 hasta araştırmanın örneklemini oluşturdu. Veriler, araştırmacılar tarafından literatür taraması sonucu oluşturulan, 27 sorudan oluşan anket formu ile hastalarla yüz yüze görüşülerek toplandı. Veriler tanımlayıcı istatistiklerle (ortalama, standart sapma, sıklık ve yüzde) ve Ki-Kare istatistiği ile değerlendirildi.

Bulgular: Araştırmanın sonucunda, araştırmaya katılan bireylerin %54,4'ünün (n=62) erkek olduğu, %43,9'unun daha önce ameliyat geçirdiği, %21,1'inin günübirlik ameliyat geçirdiği, %62,3'ünün evde bakmakla yükümlü olduğu kişi olduğu, %74,6'sının evde bakımını üstlenecek bir kişinin olduğu saptandı. Ameliyat tarihi belirlendikten sonra hastaların %30,7'sinin uyku düzeninde, %28,1'inin iştah durumunda değişiklik olduğu, %59,6'sının ameliyat gecesi rahat uyuyamadığı saptandı. Hastaların %54,4'ünün doktor isteğiyle, %31,4'ünün hastanede kalış süresinin kısa olması nedeniyle günübirlik ameliyatı tercih ettiği belirlendi. Hastaların %94,7'sinin ameliyat öncesi dönem ve anestezi hakkında bilgilendirildiği, %90,4'ünün bilgilendirmeyi yeterli bulduğu saptandı. Hastaların endişe nedenleri incelendiğinde, %48,3'ünün ameliyat sonrası komplikasyon gelişmesine ilişkin, %41,4'ünün ameliyat sonrası uyanamamaya ilişkin endişe yaşadığı saptandı.

Sonuç: Araştırma sonucunda, hastaların endişesinin daha çok cerrahi girişim sonrası komplikasyon gelişmesine bağlı olduğu tespit edildiğinden, hastaların günübirlik cerrahi operasyon öncesi ve sonrası dönemde daha ayrıntılı bilgilendirilmesi ve bu konu hakkında kendilerine ve yakınlarına eğitim verilmesi önerilmektedir

Anahtar Sözcükler: Endişe; günübirlik cerrahi; hasta.

Abstract

Introduction: This descriptive study was carried out to investigate the post-operative concerns of day surgery patients.

Methods: The research was conducted between February 25 and May 25, 2015 in General Surgery, Urology, Ear, Nose, Throat, Orthopedics and Traumatology Clinics at a university hospital. A total of 114 patients who underwent a daily surgical operation and who agreed to participate in the study constituted the sample of the study. The data were collected by interviewing the patients face to face with the questionnaire form consisting of 27 questions which were formed as a result of literature search by researchers. The data were evaluated with descriptive statistics (i.e., mean, standard deviation, frequency and percent), and the Chi-Square statistic.

Results: As a result of the study, it was found that 54.4% of the individual participating in the survey were male, 43.9%, 21.1% had previous day surgery, 62.3% had a responsibility to care at home, 74.6% were found to have adult to take care of at home. After determining the date of operation, 28.1% of patients in the 30.7% of the patients had an appetite change and 59.6% revealed. It was determined that 54.4% of the patients selected because of the short duration of stay in the hospital, 31.4% accepted by the doctor when they were asked to choose day surgery. It was found that 94.7% of the patients were informed about the preoperative period and anesthesia and 90.4% of the patients were enough to inform. When the causes of the patients' anxiety were examined, it was found that 48.3% were worried about postoperative complications and 41.4% were worried about not being able to wake up after surgery

Discussion and Conclusion: As a result of the research, it was determined that the patients' anxiety was mainly related to the complication development after surgical intervention. It is recommended that patients be informed more thoroughly before and after day surgery and they should be educated about themselves and their relatives.

Keywords: Anxiety; day surgery; patient.

Günübürlük cerrahi, aynı gün taburculuğu ön gören yatış gerektirmeyen cerrahi yaklaşımdır.^[1] Laparoskopik cerrahi tekniklerdeki ve anestezi uygulamalarındaki gelişmeler, sağlık maliyetlerinin karşılanması ve hasta tercihi gibi nedenlerle günübürlük cerrahi prosedürler giderek artmıştır.^[2,3]

Günübürlük cerrahinin; yatan hastaların ameliyat öncesi hazırlığıyla aynı hazırlığı gerektirmesine karşın, ameliyat sonrası dönemde erken mobilize olma, hastanede yatış süresinin kısa olması, maliyetin daha düşük olması, organ fonksiyonlarının daha hızlı derlenmesi, cerrahi girişim ve anesteziye bağlı komplikasyonları azaltması, hastanın yaşam düzenini çok az değiştirmesi ve günlük yaşam aktivitelerine hızlı dönmesi gibi avantajları bulunmaktadır.^[4,5] Sağlık sektöründe bir model olmuş günübürlük cerrahide hasta ve ailesinin rahatlığı ve memnuniyeti ön planda tutulmaktadır.^[6]

Günübürlük cerrahi, ekonomik olması, hasta memnuniyetinin yüksek olması gibi avantajlarına karşın, ameliyat sonrası oluşabilecek baş dönmesi, halsizlik, bulantı, kusma ve ağrının kontrolünde yetersizlik nedeniyle hasta ve hasta yakınları üzerinde bir yük oluşturabilmektedir.^[5]

Günübürlük cerrahi ekip içinde hemşirelerin; günübürlük cerrahi sürecin her aşamasında hastayı ve ailesini bilgilendirme, ameliyat sonrası dönemde hastanın bakımı, ünitenin gereksinimlerinin belirlenip çözüm geliştirilmesi ve ekibin diğer üyeleriyle işbirliği konusunda önemli rolleri vardır.^[4] Günübürlük cerrahi girişimler, hemşirelerin hastalar için profesyonel bakım sağlama becerilerini kısıtlayabilir; hastalarla etkileşim kurma fırsatı, ameliyat günü hakkında bilgi vermek ve hasta endişelerini giderme büyük ölçüde azalabilir.^[2] Ameliyat öncesinde endişe düzeyi yüksek olan hastalarda ameliyat sonrası dönemde daha fazla tıbbi komplikasyon geliştiği ve bunun sonucunda hastanede yatış ve iyileşme süresinin uzadığı bildirilmiştir. İnsanın biyopsikososyal bir varlık olması nedeniyle hastalarda görülen endişenin tedavisi cerrahi tedavinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır.^[5] Ayrıca ameliyat öncesi dönemde her hastaya endişeli olup olmadığını sormak yerine endişelerinin neler olduğunu sormak; endişenin olması beklenen bir duygu olduğu mesajını vermek, hastanın duygularını paylaşmasını kolaylaştıracağı belirtilmektedir.^[7]

Günübürlük cerrahi hastalarının ameliyat öncesi endişelerinin belirlenmesi, endişenin giderilmesine yönelik gerekli girişimlerin uygulanmasına, sağlık çalışanlarının bu konuda olumlu tutum geliştirmelerine, hasta memnuniyeti ve sağlık hizmeti kalitesinin artırılmasına yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu araştırma; cerrahi servislerinde günübürlük cerrahi geçirecek hastaların ameliyat sonrasına ilişkin endişelerinin incelenmesi amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntem

Araştırma, günübürlük cerrahi geçirecek hastaların ameliyat sonrasına ilişkin endişelerinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapıldı. Araştırmanın evrenini, 25 Şubat- 25 Mayıs 2015 tarihleri arasında İzmir ilinde bir üniversite hastanesinin günübürlük cerrahi yapan Genel Cerrahi, Üroloji, Kulak

Burun Boğaz, Ortopedi ve Travmatoloji kliniklerine başvuran 18 yaş üstü hastalar oluşturdu. Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında günübürlük cerrahi için yatan, Türkçe bilen, işitme ve konuşma sıkıntısı olmayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 114 hasta araştırmanın örneklemini oluşturdu. Araştırmada kullanılan verilerin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanıldı. Kullanılan bu form, günübürlük cerrahi hastalarının yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu, sosyal güvencesi, çalışma durumu gibi demografik özellikleri içermekle birlikte, günübürlük cerrahi hastalarının ameliyat sonrası endişelerini inceleyen toplam 27 sorudan oluşmaktadır. Araştırma formlarının doldurulması, yüz yüze görüşme tekniği ile yaklaşık 10 dakika sürede tamamlandı. Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak, sayı, yüzde, ortalama dağılımlarıyla ve kategorik değişkenler arası ilişki Pearson Ki-Kare testi ile değerlendirildi.

Bu araştırmaya başlamadan önce araştırmanın yapıldığı kurumdun yazılı izin alındı. Veri toplama aşamasında araştırmaya katılmayı kabul eden hastalardan, Helsinki Bildirgesine uygun olarak araştırmanın amacı, katılımın gönüllü olduğu, araştırmaya katılmaları halinde kişisel bilgi ve gizliliğin korunacağı gibi konular kendilerine açıklandıktan sonra sözlü onam alındı.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sadece İzmir ilinde bir üniversite hastanesinin günübürlük cerrahi kliniklerine cerrahi girişim için başvuran hastalar ile sınırlıdır.

Bulgular

Araştırmaya katılan günübürlük cerrahi hastalarının yaş ortalamasının 42.08 ± 15.31 olduğu ve yaşların 20 ile 95 yaş arasında olduğu belirlendi. Araştırmaya katılan bireylerin tanıtıcı özellikleri incelendiğinde; %33,3'ünün (n=38) 30-39 yaş arasında, %54,4 ünün (n=62) erkek, 75,43'ünün (n=86) evli, %32,5'inin ilköğretim mezunu, %59,6'sının çalıştığı, %93,9'unun (n=107) sosyal güvencesinin olduğu saptandı (Tablo 1).

Araştırmaya katılan hastalarının günübürlük cerrahiye ve ameliyat sonrasına ilişkin bulgular incelendiğinde; %43,9'unun (n=50) daha önce ameliyat geçirdiği, %21,1'inin (n=24) günübürlük ameliyat geçirdiği, %50,9'unun (n=58) kapalı ameliyat olduğu, %62,3'ünün (n=71) evde bakmakla yükümlü kişi olduğu, %74,6'ının (n=85) evde bakımını üstlenecek yetişkin kimsenin olduğu, %59,6'ının (n=68) ameliyata bir hafta önce karar verdiği, %10,5'inin (n=12) ameliyat sonrası hastanede kalmak istediği ve bunların 5'i (%41,7) bakım için, 4'ü (%33,3) enfeksiyon durumunda acil müdahale, 3'ü (%25) durumu iyi oluncaya kadar kalmak istedikleri, %83,3'ünün (n=95) günübürlük cerrahiye başkalarına önereceği saptandı (Tablo 2).

Araştırmaya katılan günübürlük cerrahi hastalarının normal uyku düzeyi incelendiğinde; %70,2'sinin (n=80) günde 6-8 saat uyuduğu, %30,7'sinin (n=38) ameliyat tarihi belirlendikten sonraki uyku düzeninde değişiklik olduğu, %59,6'sının (n=68) ameliyat gecesi uyuyamadığı, %24,6'ının (n=28) iştahının azaldığı, %54,4'ünün (n=62) doktorunun isteği ile günübürlük cerrahiye kabul ettiği belirlendi. Araştırmaya katılan

Tablo 1. Araştırmaya katılan hastaların tanıtıcı özelliklerine göre dağılımları

Tanıtıcı özellikler	n	%
Yaş grupları		
20-29 yaş	21	18.4
30-39 yaş	38	33.3
40-49 yaş	25	21.9
50-59 yaş	14	12.3
60 ve üstü	16	14
Cinsiyet		
Kadın	52	45.6
Erkek	62	54.4
Medeni durum		
Evli	86	75.4
Bekar	28	24.6
Eğitim durumu		
İlköğretim	37	32.5
Ortaöğretim	25	21.9
Yükseköğretim	34	29.8
Lisansüstü	18	15.8
Çalışma durumu		
Çalışıyor	68	59.6
Çalışmıyor	46	40.4
Sosyal güvence		
Var	107	93.9
Yok	6	5.3
Yanıtız	1	0.9

hastaların günübirlik ameliyat seçme nedenlerini incelediğimizde; %23,7'sinin (n=27) hastanede kalış süresinin kısa olması, %27,2'inin (n=31) diğer cevabını verdiği, diğer seçeneğini işaretleyen 31 kişinin 25'i (%80,6) ameliyatın özelliği, 6'sı (%19,4) doktor isteği cevabını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan günübirlik cerrahi hastalarının ameliyat öncesi dönemde ameliyat ve anestezi hakkında bilgilendirilme durumları incelendiğinde; %94,7'sinin (n=108) bilgi aldığı, %79,8'inin (n=91) ameliyatı yapacak hekimden bilgi aldığı, %90,4'ünün (n=103) bilgilendirilmeyi yeterli bulduğu saptandı (Tablo 4).

Araştırmaya katılan günübirlik cerrahi hastalarının günübirlik cerrahi ile ilgili endişe yaşama durumları incelendiğinde; %24,6'sının (n=28) endişe yaşadığı, endişe yaşayanların %48,3'ünün (n=14) cerrahi girişim sonrası komplikasyon gelişme olasılığı, %41,4'ünün (n=12) cerrahi girişim sonrası uyanamama, %37,9'unun (n=11) cerrahi girişimin başarısız olma olasılığı, %27,6'sının (n=8) evde ağrıyı kontrol edememe %13,8'inin (n=4) cerrahi işleme ilişkin yeterli bilgilendirmeme, %13,8'inin (n=4) evde bulantı ve kusmayı kontrol edememe, %10,3'ünün (n=3) evde bakımı ve gelişecek sorunları kontrol edememe ve %6,9'unun (n=2) evde bakıma yardımcı olacak yetişkin bir kişinin bulunmaması nedenleriyle endişe yaşadığı, hastaların %36,8'inin (n=42) hemşirelerden beklentisinin ol-

Tablo 2. Günübirlik cerrahi ve ameliyat sonrasına ilişkin bulgular

	n	%
Daha önce ameliyat geçirme durumu		
Evet	50	43.9
Hayır	64	56.1
Daha önce günübirlik ameliyat geçirme durumu		
Evet	24	21.1
Hayır	90	78.9
Hastanın yattığı klinik		
Genel cerrahi	62	54.4
Üroloji	42	36.8
Kulak burun boğaz	1	0.9
Ortopedi ve travmatoloji	9	7.9
Şuanki ameliyatın türü		
Açık	46	40.4
Kapalı	58	50.9
Yanıtız	10	8.8
Evde bakmakla yükümlü kişi olma durumu		
Evet	71	62.3
Hayır	42	36.8
Yanıtız	1	0.9
Evde bakımına destek olacak kişi olma durumu		
Evet	85	74.6
Hayır	29	25.4
Ameliyata karar verme zamanı		
Bir hafta önce	68	59.6
Bir ay önce	28	24.6
İki ay önce	13	11.4
Diğer	3	2.6
Yanıtız	2	1.8
Ameliyat sonrası hastanede kalmayı isteme durumu		
Evet	12	10.5
Hayır	101	88.6
Yanıtız	1	0.9
Günübirlik cerrahi önerme durumu		
Evet	95	83.3
Hayır	15	13.2
Yanıtız	4	3.5
Toplam	114	100.0

duğu belirlendi (Tablo 5). Hemşirelerden beklentisi olanların %38,1'inin (n=16) güler yüzlü olmaları, %35,7'sinin (n=15) ilgi-alaka-bakım ve düzgün iletişim, %14,3'ünün (n=6) işlemleri açıklama, %4,8'inin (n=2) sakin ve sabırlı olmaları, %7,1'inin (n=3) sorumluluk/diyeşin sahibi olmaları cevaplarını verdikleri saptandı.

Araştırmaya katılan günübirlik cerrahi hastalarının cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, yattığı klinik, daha önce ameliyat olma durumu ve ameliyata karar verilme zamanı ile ameliyat öncesi endişe yaşama durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı (p>0.05); ameliyat tarihi belirlendikten sonra uyku

Tablo 3. Günübürlük cerrahinin hastalar üzerindeki etkilerinin dağılımları

	n	%
Normal uyku düzeni		
4-6 saat	25	21.9
6-8 saat	80	70.2
8-12 saat	8	7.0
Diğer	1	0.9
Ameliyat tarihini belirledikten sonra uyku düzeninde değişiklik olma durumu		
Evet	35	30.7
Hayır	78	68.4
Yanıtızsız	1	0.9
Ameliyat gecesi rahat uyuma durumu		
Evet	46	40.4
Hayır	68	59.6
Ameliyat tarihi belirledikten sonra iştahında değişiklik olma durumu		
Evet, azaldı	28	24.6
Evet, arttı	4	3.5
Hayır	82	71.9
Günübürlük ameliyata karar verilme durumu		
Kendim karar verdim	9	7.9
Doktorumun isteği ile kabul ettim	62	54.4
Kendi isteğimle ve doktorumun önerisi ile kabul ettim	42	36.8
Yanıtızsız	1	0.9
*Günübürlük ameliyatı seçme nedeni		
Hastanede kalış süresinin kısa olması	27	23.7
Kısa zamanda günlük yaşam aktivitelerine geri dönülmesi	23	20.2
Ekonomik olması	15	13.2
Hastanede yatmaya bağlı enfeksiyon gibi yan etkilerden kaçınmak için	1	0.9
Diğer	31	27.2

*Araştırmaya katılan hastalar birden fazla maddeyi işaretlemişlerdir.

düzeninde değişiklik olma durumu (χ^2 : 28.992, p : 0.001), iştahta değişiklik olma (artma ya da azalma) durumu (χ^2 : 24.207, p : 0.001) ve günübürlük ameliyatı önerme durumu (χ^2 : 7.769, p : 0.021) ile endişe yaşama durumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($p < 0.05$).

Tartışma

Cerrahi girişim geçirecek hastaya yeterli ve kapsamlı sunulan bir eğitim, günübürlük cerrahinin başarısında önemli bir rol oynamaktadır.^[8,9] Genel olarak hastanın yaşadığı kaygıların bilgi eksikliği ile ilişkili olduğu, eğitim ile kaygının azaldığı, bu nedenle ameliyat öncesi eğitim ve bilgilendirmenin hastaların psikolojik olarak hazırlanmasında ilk adım olduğu belirtilmektedir.^[9,10] Araştırmaya katılan günübürlük cerrahi hastalarının ameliyat öncesi dönemde ameliyat ve anestezi hakkında bilgilendirilme durumları incelendiğinde %94,7'sinin bilgi aldığı

Tablo 4. Günübürlük cerrahi hastalarının ameliyat öncesi ameliyat ve anestezi hakkında bilgilendirilme durumları

Bilgilendirilme durumu	n	%
Ameliyat öncesi ameliyat ve anestezi hakkında bilgi alma durumu		
Evet	108	94.7
Hayır	5	4.4
Yanıtızsız	1	0.9
Bilgi veren kişi		
Ameliyatı yapacak hekim	91	79.8
Anestezist	17	14.9
Hemşire	19	16.7
Yanıtızsız	6	5.3
Bilgilendirilmeyi yeterli bulma durumu		
Evet	103	90.4
Hayır	9	7.9
Yanıtızsız	2	1.8

Tablo 5. Günübürlük cerrahi hastalarının endişe yaşama durumları

Endişe yaşama durumu	n	%
Günübürlük cerrahi ile ilgili endişe yaşama durumu		
Evet	28	24.6
Hayır	86	75.4
*Günübürlük cerrahiye ilişkin endişe nedenleri		
Cerrahi girişim sonrası komplikasyon gelişme olasılığı	14	48.3
Cerrahi girişim sonrası uyanamama	12	41.4
Cerrahi girişimin başarısız olma olasılığı	11	37.9
Evde ağrıyı kontrol edememek	8	27.6
Cerrahi işleme ilişkin yeterli bilgilendirilmeme	4	13.8
Evde bulantı ve kusmanın kontrol edilememesi	4	13.8
Evde bakımı ve gelişecek sorunları kontrol edememe	3	10.3
Evde bakıma yardımcı olacak yetişkin bir kişinin bulunmaması	2	6.9
Tedaviniz süresince hemşirelerden beklentisi olma durumu		
Evet	42	36.8
Hayır	71	62.3
Yanıtızsız	1	0.9

*Araştırmaya katılan hastalar birden fazla maddeyi işaretlemişlerdir.

saptandı. Hasta eğitiminin, ameliyat kararından hemen sonra multidisipliner bir yaklaşımla başlatılması ve taburculuk sonrasında da sürdürülmesi gerekir.^[11] Günübürlük cerrahi ekip içinde hemşirelerin en önemlisi rollünün günübürlük cerrahi süreci boyunca hastanın bilgilendirilmesi olduğu belirtilmektedir.^[4] Hemşire hastalara günübürlük cerrahi uygulamaları öncesinde sürece ilişkin yeterli ve anlaşılır bilgi vermeli ve kaygıyı gidererek günübürlük cerrahinin başarıya ulaşmasında olumlu

katkı sağlamalıdır.^[11] Araştırmada bilgi aldıklarını ifade eden hastaların %79,8'i ameliyatı yapacak hekim, %14,9'u anestezi ve %16,7'si hemşire tarafından bilgilendirildikleri bulundu. Bu sonuç gününbirlik cerrahi süreçte en önemli rollerinden biri hasta eğitimi olan hemşirelerin hasta eğitimine daha fazla zaman ayırmaları gerektiğini göz önüne sermektedir.

Cerrahi girişim büyük, küçük, acil, planlı ya da gününbirlik olsun hastayı stres altında bırakmakta ve hastanın kaygı düzeyini arttırmaktadır.^[12] Ameliyat olmayı bekleyen hastaların yaşadığı kaygı, endokrin, sempatik ve parasempatik uyarıların artışı-na yol açarak iyileşme sürecine yansımakta, hastayı fizyolojik ve psikolojik birçok sorunla karşı karşıya getirebilmektedir.^[13] Mitchell'in yaptığı bir çalışmada, gününbirlik cerrahi girişim geçirecek hastaların %85'inin cerrahinin uygulanacağı gün kaygılı oldukları belirlenmiştir.^[14] Araştırmaya katılan gününbirlik cerrahi hastalarının gününbirlik cerrahi ile ilgili endişe yaşama durumları incelendiğinde; %24,6'sı endişe yaşadığını ifade etti. Bu çalışmadan farklı olarak Güven'in yaptığı çalışmada (2009), hastaların %69'u gününbirlik cerrahiye ilişkin endişe yaşadıklarını belirtmiştir.^[5]

Cerrahi girişim yapma kararının, cerrahi prosedür tipine bakmaksızın bireylerde kaygıya neden olduğu ve bilinmeyen korkusuna, anesteziden sonra uyanamama ya da ölüm korkusu, cerrahi girişim sonrası komplikasyon, kontrol kaybı, ağrı, günlük yaşam aktivitelerinde değişim ve sosyal yaşamdan kopmaya bağlı olarak endişeli olabilecekleri belirtilmektedir.^[7,15,16] Mitchell (2011) tarafından yapılan meta analiz çalışması sonucunda gününbirlik cerrahi hastalarının taburculuk sonrası oluşabilecek komplikasyonlar hakkında bilgi sahibi olmak istedikleri ve bilgi edinemediklerinde kaygı düzeylerinin yükseldiği belirlenmiştir.^[17] Gününbirlik cerrahi sürecine ilişkin endişe yaşayan hastaların %48,3'ünün cerrahi girişim sonrası komplikasyon gelişme olasılığı, %41,4'ünün cerrahi girişim sonrası uyanamama, %37,9'unun cerrahi girişimin başarısız olma olasılığı, %27,6'sının evde ağrıyı kontrol edememe, %13,8'inin cerrahi işleme ilişkin yeterli bilgilendirilmeme, %13,8'inin evde bulantı ve kusmayı kontrol edememe, %10,3'ünün evde bakımı ve gelişecek sorunları kontrol edememe ve %6,9'unun evde bakıma yardımcı olacak yetişkin bir kişinin bulunmaması nedenleriyle endişe yaşadığı belirlendi. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda endişe nedenleri incelendiğinde; Güven'in yaptığı çalışmada (2009) gününbirlik cerrahi geçirecek hastaların %33,7'si cerrahi girişim sonrası uyanamama konusunda, %21,8'i evde ağrıyı kontrol edememe konusunda endişeli olduklarını belirtmiştir.^[5] Gününbirlik cerrahinin olumlu yönleri kadar olumsuz yönlerinin de olduğu ve karşılaşılan başlıca sorunlar arasında; hemşirenin hasta ve yakınlarına ameliyat sonrası ayırdığı sürenin kısa olması; hemşirelik tanısı koyma, değerlendirme, uygulama, taburculuk eğitimi için yeterli zamanının olmaması, hastanın yeterli bilgi alamaması, taburculuk sonrası evde ortaya çıkabilecek komplikasyonların takip edilememesi ve evde bakım için bir kişiye gereksinim duyulması yer almaktadır.^[18,19] Hastanede kalış süresindeki kısalma, taburculuk sonrası bakım kapsamında hastalara bilgi verme rollünün yeterince gerçekleştirilememesine neden olabilmektedir.^[16] Rosén ve ark.'ları (2010), has-

talarda yetersiz bilginin endişe nedeni olduğunu belirtmiştir.^[20] Bu çalışmada, hastaların büyük çoğunluğunun hekim ve hemşireler tarafından bilgilendirilmesine karşın, hastaların evde yaşanacak olası sorunlar konusunda kaygı duymaları, verilen eğitimin istenilen düzeyde etkili olmadığını düşündürmekte, gününbirlik cerrahi hastalarına ameliyat sonrası sürece ilişkin daha fazla bilgilendirme yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda, ameliyat öncesi dönemde kaygı görülme sıklığı %11–80 arasında değiştiği ve gençler, kadınlar, eğitim düzeyi düşük olan ve yalnız yaşayan bireyler ile daha önce cerrahi ve anestezi deneyimi olmayan ya da olumsuz deneyimi olanlarda daha fazla görüldüğü^[9,21] beklenmedik durumlarla ilgili rehberlik eksikliğinin endişeye yol açtığı belirtilmektedir.^[3] Medeni durumun kaygı düzeyi üzerinde etkili olduğu, evli olmayan bireylerin destek etmenlerinin yetersizliği, toplumun bakış açısı ve yalnızlık duygusu gibi hususlar nedeniyle daha çok kaygı yaşayabilecekleri belirtilmektedir.^[22] Karadağ Arlı (2017) çalışmasında, kadınların anksiyete düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.^[7] Yapılan çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada, araştırmaya katılan gününbirlik cerrahi hastalarının cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu, yattığı klinik, daha önce ameliyat olma durumu ve ameliyata karar verilme zamanı ile ameliyat öncesi endişe yaşama durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı ($p>0.05$) saptandı. Benzer şekilde Kiyohara ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan çalışmada da hastaların eğitim düzeyinin kaygı düzeylerini etkilemediği saptanmıştır.^[23]

Endişe yaşayan bireylerde hem fizyolojik hem de psikolojik belirti olarak uykusuzluk görülebileceği belirtilmektedir.^[24] Bu çalışmada, araştırmaya katılan hastaların, %30,7'sinin ameliyat tarihi belirlendikten sonra uyku düzeninde değişiklik olduğu, %28,2'sinin iştahında değişiklik (artma ya da azalma) olduğu saptandı. Hastaların ameliyat tarihi belirlendikten sonra uyku düzeninde değişiklik olma durumu (χ^2 : 28.992, p : 0.001) ve iştahta değişiklik olma (artma ya da azalma) durumu (χ^2 : 24.207, p : 0.001) ile endişe yaşama durumu arasında anlamlı ilişki olduğu saptandı ($p<0.05$). Gününbirlik cerrahi hastalarının, ameliyat sabahı evde uykuyakalma, hastaneye gelirken kullanacağı aracı kaçıрма, trafik yoğunluğu nedeniyle hastaneye geç kalma ve ameliyat sonrası eve dönüş ile ilgili endişeler nedeniyle kaygı düzeylerinin arttığı bildirilmektedir.^[25,26]

Sonuç ve Öneriler

Bir üniversite hastanesinin gününbirlik cerrahi uygulanan kliniklerinde 114 hasta üzerinde yapılan araştırma sonucunda;

- Hastaların endişesinin daha çok cerrahi girişim sonrası komplikasyon gelişmesine bağlı olduğu tespit edildiğinden, hastaların gününbirlik cerrahi operasyon öncesi ve sonrası dönemde daha ayrıntılı bilgilendirilmesi ve bu konu hakkında kendilerine ve yakınlarına eğitim verilmesi önerilmektedir.
- Gününbirlik cerrahide hasta eğitimi önemlidir ve hemşirelerin gününbirlik cerrahi girişim öncesi hasta bilgilendirilme-

sinde yetersiz kaldıkları saptandığından, hasta bakımında hemşirelerin eğitici rollerinin yaygınlaştırılması, hizmet içi eğitimlerle günübürlük cerrahi ve hasta eğitimine ilişkin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Çıkar çatışması: Bildirilmemiştir.

Kaynaklar

- Çilingir D, Bayraktar N. Burun ameliyatı geçiren hastaların ameliyat sonrası ilk üç gün içinde evde yaşadıkları sorunlar ve bu sorunların çözümlenmesine yönelik uygulamaları. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci* 2009; 1(2): 71-80.
- Mitchell M. Anxiety management in minimal stay surgery. *Nursing Times* 2012; 108(48): 14-16.
- Mitchell M. Literature review: Home recovery following day surgery. *Ambulatory Surgery* 2013; 19(1): 13-27.
- Çilingir D, Bayraktar N. Günübürlük Cerrahi Süreci ve Hemşirelik Bakımı. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2006; 13(1): 69-81.
- Güven B. Günübürlük Cerrahide Hasta ve Hasta Yakınlarının Ameliyat Sonrasına İlişkin Endişelerinin Değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Cerrahi Hemşireliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 2009.*
- Rothrock JC. Alexander's Care of the Patient in Surgery In: Jane C. Rothrock, Donna R. McEwen, editors. *Ambulatory Surgery*. Mosby/Elsevier; 2007. p. 1047-1066.
- Karadağ Arlı Ş. Ameliyat Öncesi Anksiyetenin Apais ve STAI-I Ölçekleri İle Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2017; 4(3): 38-47.
- Erden A, Pamuk G. Günübürlük cerrahi ünitesinde pediatrik hastaların ailelerinin memnuniyetinin değerlendirilmesi. *Anestezi Dergisi* 2006; 14(3): 192-197.
- Rosen S, Svensson M, Nilsson U. Calm or not calm: the question of anxiety in the perianesthesia patient. *Journal Perianesthesia Nursing* 2008; 23(4): 237-246.
- Karabulut N, Cetinkaya F. The Impact on the Level of Anxiety and Pain of the Training before Operation Given to Adult Patients. *Surgical Science* 2011; 2: 303-311.
- Aksoy G, Yazıcı Sayın Y. Günübürlük cerrahide hastanın hazırlığı. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2004; 8(2): 39-46.
- Grieve RJ. Day surgery preoperative anxiety reduction and coping strategies. *British Journal of Nursing* 2002; 11(10): 670-678.
- Fındık ÜY, Yıldızeli Topçu S. Cerrahi Girişime Alınış Şeklinin Ameliyat Öncesi Anksiyete Düzeyine Etkisi. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi* 2012; 19(2): 22-33.
- Mitchell M. General anaesthesia and day-case patient anxiety. *Journal of advanced Nursing* 2010; 66(5): 1059- 1071.
- Karakul A, Bolışık ZB. The Effect of Music Listened to During the Recovery Period After Day Surgery on the Anxiety State and Vital Signs of Children and Adolescents. *Pediatr Res* 2018; 5(2): 82-7.
- Altun Uğraş G, Öztekin D, Kanan N. Kulak Ameliyatı Geçiren Hastaların Evde Bakım Konusunda Bilgilendirilme Durumu. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2011; 14(1), 24-30.
- Mitchell MJ. Influence of gender and anaesthesia type on day surgery anxiety. *Journal of Advanced Nursing* 2011; 1: 126-37.
- Karahan A, Kav S, Abbasoğlu A, Doğan N, Tepe A. Günübürlük Cerrahi Takiben Hastaların Ev Ortamındaki Deneyim ve Güçlükleri. *Hemşirelikte araştırma geliştirme dergisi* 2010; 3: 38-48.
- Bellani ML. Psychological aspects in day-case surgery. *International Journal of Surgery* 2008; 6: 44-46.
- Rosén HI, Bergh IH, Lundman BM, Mårtensson LB. Patients' experiences and perceived causes of persisting discomfort following day surgery. *BMC Nursing* 2010; 9: 1-8.
- Espineira CH, Aguila MMR, Castillo MR, Valdivia AF, Sanchez IR. Relationship between anxiety level of patients and their satisfaction with different aspects of healthcare. *Health Policy* 2009; 89: 37-45.
- Bahar A, Taşdemir HS. Dahili ve cerrahi kliniklerde yatan hastalarda anksiyete ve depresyon. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2008; 11(2): 9-17.
- Kiyohara LY, Kayano LK, Oliveira LM et al. Surgery information reduces anxiety in the pre-operative period. *Revista do Hospital das Clinicas Faculty of Medicine Sao Paulo* 2004; 59(2): 51-56.
- Sertbaş G, Bahar A. Anksiyete ve Anksiyete ile Bas Etmede Hemşirelik Girişimleri. *Hemşirelik Forumu Dergisi* 2004; 5(5): 39-44.
- Cooke M, Chaboyer W, Schluter P, Hiratos M. The effect of music on preoperative anxiety in day surgery. *Issues and Innovations in Nursing Practice* 2005, 52: 47-55.
- Wetcsch WA, Pircher I, Lederer W, Kinzl JF, Traweger C, Heinz-Erian P, Benzer A. Preoperative stress and anxiety in day-care patients and inpatients undergoing fast-track surgery. *British Journal of Anaesthesia* 2009; 103: 199-205.